

SESSİZ BAHAR

SILENT SPRING

Arş. Gör. İpek SÜRMEİ

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Karaman /
TÜRKİYE, ORCID: 0000-0003-2402-590X

Rachel Carson (1962), Palme Yayıncılık, Çev. Çağatay Güler
(2011), 368 sayfa, ISBN: 975-8982-07-9

1907 yılında dünyaya gelen ve çocukluğunu Pennsylvania'da geçiren ekolog Rachel Carson'un farkındalık kazandırarak çevrecilik akımını başlatan bu kitabı yazmasına neden olan etmenlerden biri hiç kuşkusuz 1964 yılında hayata veda etmesine neden olan kanser hastalığıdır. Kimyasal böcek öldürücülerinin hatalı kullanımı ve ticari kaygıları ile gelecekle ilgili endişelerin dile getirildiği kitap, 1962 yılında yayınlandığında "çevre" sözcüğü henüz kamu politikasının sözlüğünde bile yer almadığı için modern çevre hareketinin öncüsü ve sürdürülebilirliğin kitabı olarak kabul edilmiştir. Olga Owens Huckins isimli kadından DDT'nin kuşları öldürdüğünü anlatan bir mektup alması üzerine bu kitabı yazma kararı alan Carson, çevre tarihi açısından değerlendirildiğinde DDT'nin tarihini kaleme almıştır. Carson'ın bir diğer katkısı ise üretimi yapılarak başka ülkelere satışı devam etse de DDT'nin bir süreliğine de olsa yasaklanmasını ve 1964'te Doğa Kanunu'nun çıkartılmasını sağlamış olmasıdır.

On yedi bölümden oluşan kitapta tüm çevre öğelerinin okuyucuda ilgi uyandıran bölüm başlıkları ile (yer altı-yer üstü suyu, toprak, dünyanın yeşil pelerini: bitkiler) kimyasal böcek öldürücüleri ilişkilendirilerek incelenmiştir. Tek bir mevsimde bile dört ya da daha fazla ilaçlanmış meyve bahçelerinde DDT'nin 3,5-6 kg değerlerine ulaştığı, yıllar süren püskürtme ile ağaçlar arasında dönüm başına bu değer 3-7 kg'a, ağaçların altında ise 13 kg'a ulaştığı şeklinde bilimsel verilere sıklıkla başvurulmuştur (s.58).

Kitaba ilk bölümünde insanların faaliyetleri nedeniyle felakete sürüklendiği bir masala yer verilerek başlanmıştır. Carson, ikinci bölümde böcek öldürücü olmaktan ziyade ölüm zincirine neden olduğu için canlı öldürücü olarak adlandırdığı kimyasalları, insanların bilme hakkı olduğunu salık vermiştir. "Ölüm İksirleri" başlığını taşıyan üçüncü bölüm, çok fazla kimyasal element terimi içerdiğinden bir sosyal bilimci için fazla ayrıntı taşımakta olsa da II. Dünya Savaşı sonrası böceklerde, kimyasalların insanları öldürücü etkisi denirken böcekleri öldürücü etkisinin keşfedildiği, *parathionun* Finlandiya'da bir tür intihar aracı olarak kullanıldığı gibi hayati önem taşıyan bilgilere yer vermiştir.

Yeryüzündeki sular ve yer altı denizlerini anlatan dördüncü bölümde her bölümde olduğu gibi yaşam zinciri dikkat çekmekte ve doğada hiçbir şeyin tek başına olamayacağını vurgulamaktadır. Kanser riski taşıdığı için kimyasalların kirlettiği suların kullanılamaz hale geldiğinin anlatıldığı bu bölümde insanların da böbrek üstü bezine zarar verdiği için kullanımı durdurulan DDT'nin akrabası DDD'nin böbrek üstü kanserinin tedavisi için kullanıldığının da altı çizilmiştir. Toprağı ve bitkileri anlatan bölümlerde

bunların pek çok canlının yaşam alanı olduğu gerçeğinden hareketle ucuz kimyasallarla biri yok edildiğinde diğersinin de yok olduğuna değinilmiştir. Hâlbuki seçici ilaçlamanın da etkili olduğu ve istenmeyen bitkilerin kontrolünün bitki yiyen böceklerle sağlandığı (doğal koruma yöntemleri) yöntemler de mevcuttur. Carson, buradan doğanın bizden daha çevreci olduğuna ve daha çok şey bildiği sonucuna ulaşmıştır.

“Gereksiz Tahribat” başlıklı bölümde sonucu yıkım ile biten başta kınkanatlı ile mücadele olmak üzere on yıllık böcek mücadele programlarının örneklerine yer verilmiştir. Burada üzerinde dikkatle durulan husus, bu programlara fon akarken, çevre korumacıların araştırma fonunun bunun sadece %1’ine tekabül etmesidir. Tüm bunların sonucunda kitabın asıl yazılma sebebi ile karşı karşıya gelinmiştir: Artık kuşlar baharı müjdelemiyor. Hastalıklı karaağaçların ilaçlanması pek çok kuş türünün ölümüne ve yavruların da yumurtadan çıkmamasına neden olmuştur. “Saha Notları” raporları ile gönderilen sayısız mektuplar da bunu doğrular niteliktedir.

“Ölüm Nehirleri” bölümünde sürgün güvesinden kurtulmak amacıyla yaygın ilaçlama programına dâhil edilen Miramichi nehri gibi ilaçlamadan nasibini almış daha pek çok nehrin de balıkları ile bunların beslendikleri sucul canlılara ölüm saçarak yaptıkları balık katliamlarına örnekler verilmiştir.

Havadan ilaçlama yönteminin yaygınlaşması ile onuncu bölümün başlığında belirtildiği gibi “Göklerden Kime Rast Gelirse” yeryüzüne korkunç ölüm yağmuru yağdırarak kentsel bölgeler dâhil olmak üzere zikzak keleşi ve ateş karıncalarına yönelik yeterince araştırma yapmaksızın mücadeleler başlatılmıştır. Sonuçta pek çok kümes hayvanları, çiftlik hayvanları, sebze ve meyve bahçeleri zarar görmüştür. Bunun üzerine bir grup kent sakini mahkemeye başvurmuş ve en azından kamuoyunun dikkatini çekmeyi başarmıştır (s.159).

“Sessiz Bahar” daha sonraki bölümlerde kimyasalların insan ve insan vücudu ile özellikle de en olağanüstü organ olarak nitelendirdiği karaciğerle etkileşimine yer vererek birkaç böceğin geçici olarak yok edilmesi için “İnsanlığın Ödediği Bedel”i anlatmıştır. Carson’a göre esasen krem, sprey, losyon gibi ticari adlarla kolaylıkla bulunabilecek yerlerde satılarak zehirlerin kullanılması otoritelerce çekici hale getirilmekte ve kanser yapıcı maddeler denizinde yaşamamıza neden olmaktadır. Bu kimyasallar birikimseldir; vücudun yağ dokularında, hücre zarlarında yerleşir, çoğu zaman tehlike fark edilmez ancak hücreleri oksijenden yoksun bırakarak kanser hücresine dönüşmesine sebep olarak o dönemde “Her Dört Kişiden Biri”nin bu durumla karşılaşmasına sebep olmuştur. Bu riski azaltmak için kimyasallar hakkında toplum eğitimi önemli bir yere sahiptir. Sonuçta, kimyasallara karşı bazı böcekler direnç kazanırken insanlar zarar görmektedir. Ancak kirliliğin temizlenmesi için öncelikle politikanın temizlenmesi şarttır.

Toplumun bilinçlenmesi açısından önemli katkılar sağlayan bu kitap olmasaydı hiç şüphesiz çevre hareketi bir süre daha oluşmayacaktı ancak kitabın üzerinden yarım asır geçmiş ve teknolojik gelişmeler bu süreç içerisinde inanılmaz hız kazanmıştır. Bu gelişmelerle birlikte dönemin DDT tarihinin nasıl bir ivme bulduğu gerek Amerika’da gerekse diğer kıtalarda merak konusudur. Bu sebeple bu alanda uzmanlaşmış çevre bilimcilere Rachel Carson’ın bu mirasına sahip çıkma görevi düşmektedir.